

4. Resistència i revolució a l'Espanya republicana.

**LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA
(1936 – 1939)**

L'esfondrament de l'ordre republicà

Després de la dimissió de Casares Quiroga, el **nou Govern de José Giral** es va esforçar per recuperar el control de les forces militars lleials i de l'ordre públic, i coordinar a les “milícies antifeixistes”.

Es va formar un poder “de facto”, no controlat per les institucions legítimes de la República, que va **substituir els Ajuntaments, el Govern de la Generalitat** i de fet al mateix Estat.

La cèlebre “Columna de Ferro”, formada per anarcosindicalistes valencians, coneguda pels estralls i abusos que va cometre quan intentava imposar el “comunisme llibertari”.

Les diverses **Milícies** havien obtingut armes per part del propi Govern, i també a partir de l'assalt a casernes i arsenals de l'Exèrcit i de la Guàrdia Civil. Havien establert controls i patrulles sovint arbitràries, i també havien organitzat algunes expedicions al front de guerra amb resultats incerts.

En aquestes primeres setmanes, les “milícies” van exercir una **dura repressió violenta i arbitrària** contra aquells a qui identificaven com a “**partidaris de la insurrecció**”.

Militants de partits de dreta, empresaris, oficials de l'Exèrcit, i sobretot contra l'Església Catòlica.

El Comitè de Milícies Antifeixistes

El Comitè fou creat el dia 21 de juliol de 1936 pel President de la Generalitat Lluís Companys, a instàncies de la CNT i de la FAI. En aquest comitè hi van estar representades totes les forces polítiques i sindicals d'esquerra, i en teoria controlava l'acció política i militar de les milícies. Fou dissolta l'1 d'octubre de 1936.

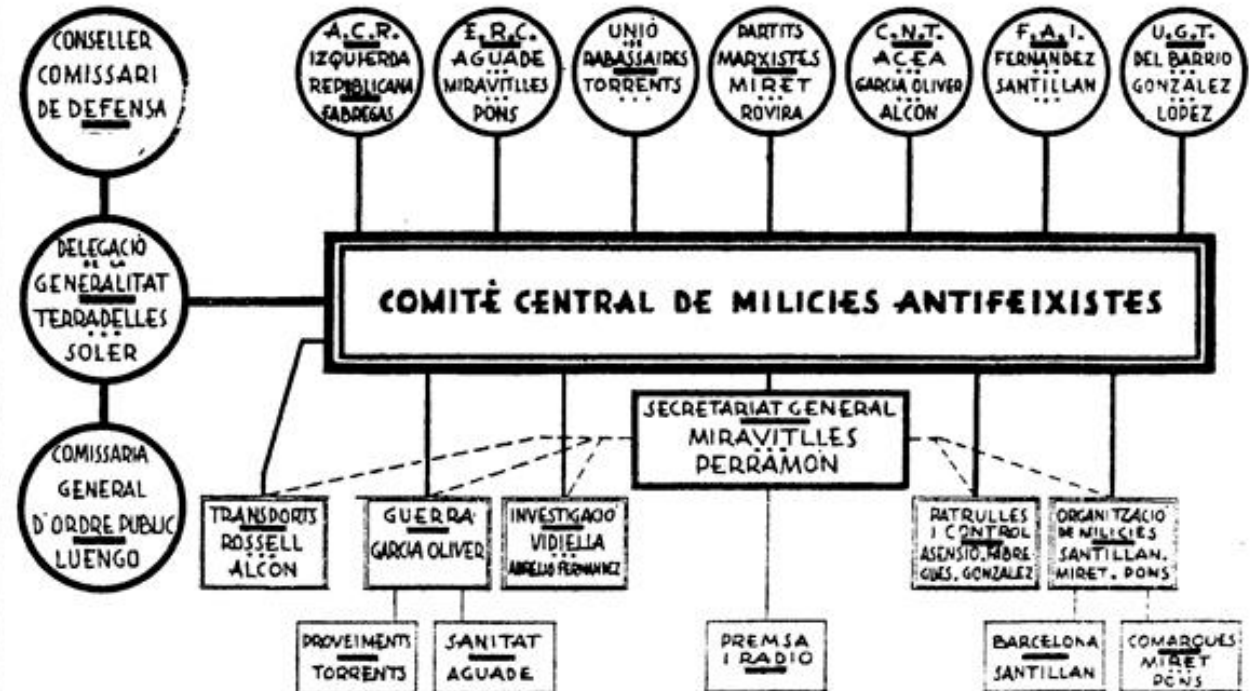
Portald'Història

EL COMITE CENTRAL DE LES MILICIES ANTIFEIXISTES

Funcionament de la Direcció de les Milícies

Els escorcolls domiciliaris i les requises
Organització interior, comarcal, sanitària i de proveïments

GENERALITAT DE CATALUNYA.

ORGANIZACIO DEL COMITE CENTRAL DE LES MILICIES

Aquest gràfic explica gairebé el que diu l'article. El lector pot triar

El govern de Largo Caballero

La **desorganització i disparitat de les forces antifeixistes** va afavorir l'avenç imparable de les tropes de Franco, i va forçar a assolir una nova organització centralitzada a la zona republicana.

4 de setembre de 1936

Formació d'un Govern presidit per **Francisco Largo Caballero (PSOE)**, amb presència de **ministres republicans, comunistes i anarquistes**.

EIXOS DE L'ACCIÓ DEL NOU GOVERN:

La **reorganització de l'Estat de dret** i en la formació d'un **Exèrcit popular** eficaç i disciplinat per enfrontar-se als insurrectes.

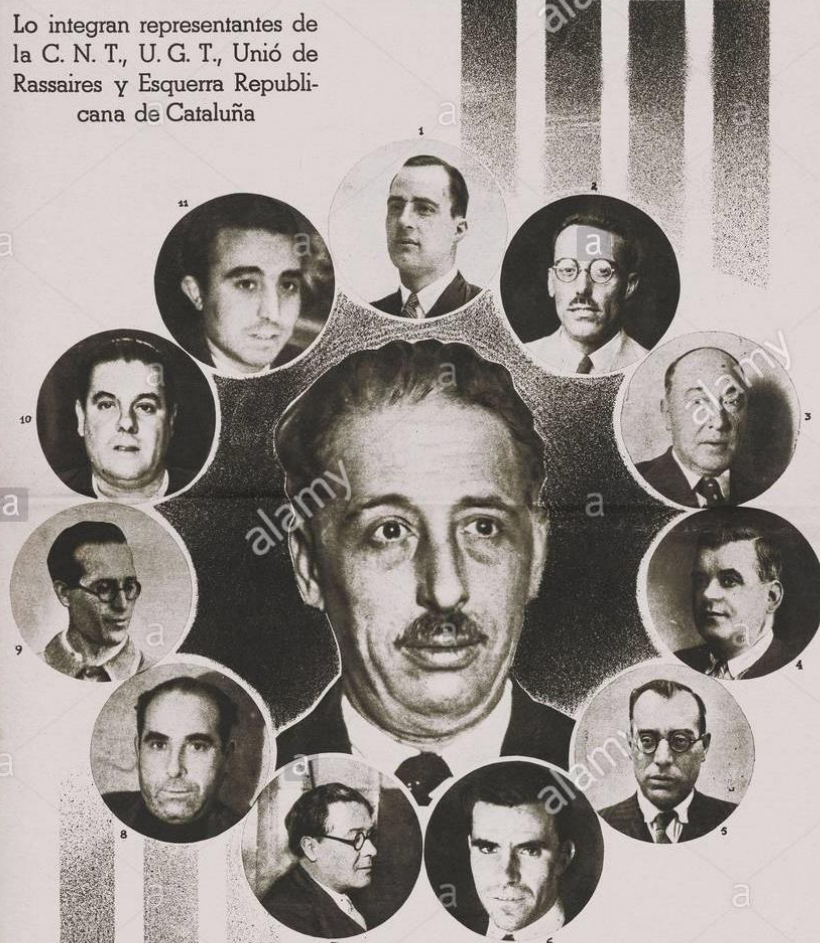
Esforços per acabar amb la **violència** i amb la **impunitat** dels grups més radicals i mantenir l'ordre i la seguretat.

Trasllat del Govern i de les institucions de l'Estat a València. (es va deixar la ciutat de Madrid en mans d'una **Junta de Defensa** sota el comandament del general José Miaja).

EL NUEVO CONSEJO DE LA GENERALIDAD

Lo integran representantes de la C. N. T., U. G. T., Unió de Rassaires y Esquerra Republicana de Catalunya

El Dia Gráfico

PRESIDENCIA: LUIS COMPANYS

- 1.—JOSE TARRADELLAS (E. R. C.) ..... HACIENDA
- 2.—ANTONIO MARIA SERRA (E. R. C.) ..... CULTURA
- 3.—ARTEMIO AGUIADE (E. R. C.) ..... SEGURIDAD INTERIOR
- 4.—JOSE CALVET (Unió de Rabassaires) ..... AGRICULTURA
- 5.—JUAN COMORERA (U. G. T.) ..... ABASTOS
- 6.—MIGUEL VALDES (U. G. T.) ..... TRABAJO Y OBRAS PUBLICAS
- 7.—RAFAEL VIDIELLA (U. G. T.) ..... JUSTICIA
- 8.—FRANCISCO ISGLEAS (C. N. T.) ..... DEFENSA
- 9.—DIEGO ABAD DE SANTILLAN (C. N. T.) ..... ECONOMIA
- 10.—JUAN JOSE DOMENECH (C. N. T.) ..... SERVICIOS PUBLICOS
- 11.—PEDRO HERRERA (C. N. T.) ..... SANIDAD Y ASISTENCIA SOCIAL

El Govern de la Generalitat de Catalunya ha acordat la mobilització. Molt bé. Però cal que es compleixi, que tothom cregui, que la disciplina i la unitat no siguin, com fins ara, un tòpic. Per damunt dels interessos de capelleta hi ha la consigna única: ¡Guanyar la guerra!

DISCURSOS

A l'acte inaugural dels discursos, presideix el Conseller en Cap. Que en lloc d'estar de qualsevol manera anant que ve a reconstruir un parlament, sembla que la gent s'embodola, esborra de d'aquell discurs, resultat polític per a la pau i el benestar del món. Si l'haurem agraït que sa agraït, sembla que les relacions de tots els líders responsables de que la pau a Europa s'esberli, para les seves accions a l'espera de que l'aliat d'Alemanya es doni una actitud als seus interessos. I el resultat sempre és el mateix: l'haurem agraït, o l'haurem agraït.

M. Soria Dolomer

CONSELL DE LA GENERALITAT

Acords de la reunió celebrada a la Generalitat

En la reunió celebrada a l'edifici de la Generalitat, han d'atir tard de representants de les forces sindicals i polítiques antifeixistes que la presidència del president de la Generalitat, el Govern, ha acordat la mobilització de les disposicions decretades pel nostre Govern. Tercer. Prohibició a tots els elements de l'organització

A Catalunya, el **Govern de la Generalitat** també es va remodelar (setembre de 1936) per incloure consellers de diversos partits i sindicats: **ERC, PSUC, POUM, UGT, CNT** i altres, amb **Josep Tarradellas (ERC)** com a *Conseller Primer*.

La Generalitat recupera el control del país

Fer la revolució o guanyar la guerra

Durant el primer any de guerra, es va donar una situació de **dualitat** envers els objectius i les prioritats entre les diverses forces polítiques:

Col·laborar amb el Govern de la República i de la Generalitat per **guanyar la guerra** (i ajornant per tant l'assoliment dels objectius revolucionaris propis de la ideologia de cada partit.

Posar en marxa la revolució social i prioritzar per tant la consecució d'una societat llibertària de forma immediata, amb abolició de la propietat privada i de la societat de classes.

A Catalunya, el **PSUC** (Partit Socialista Unificat de Catalunya), de filiació prosoviètica, era partidari de la **col·laboració amb el Govern "burgès" d'ERC** i de la prioritat de **guanyar la guerra**.

En canvi, la **CNT** (i sobretot la **FAI**) i el **POUM** (Partit Obrer d'Unificació Marxista) prioritzaven els **objectius revolucionaris** i la destrucció de la República "burguesa".

Les col·lectivitzacions

Primeres setmanes de la Guerra

Situació de **desgavell** en l'**economia** per la fugida d'empresaris, els problemes de subministrament, la manca de mà d'obra a les fàbriques i empreses ...

Ideals d'**autogestió** i **col·lectivització** propi dels sindicats anarquistes (CNT)

Moltes empreses foren "**col·lectivitzades**" pels seus treballadors, que organitzaren la producció i l'administració de les empreses.

Octubre de 1936

Decret de Col·lectivitzacions, que legalitzava el procés endegat, i classificava les empreses en **privades** i **col·lectivitzades**.

En general, a **Catalunya**, el nombre de "col·lectivitzacions" fou menor i menys traumàtica que a altres llocs de l'Estat, especialment en l'àmbit rural, a causa del règim de propietat de la terra predominant.

CONSELLERIA D'ECONOMIA

COL·LECTIVITZACIONS I CONTROL OBRER

Extracte dels preceptes de major interès per al poble

DECRET

La criminal sublevació militar del 19 de juliol ha produït un trastorn extraordinari a l'economia del país. El Consell de la Generalitat ha d'atendre a la reconstrucció dels estralls que ha causat a la indústria i al comerç de Catalunya i la traïció dels que intentaven imposar al nostre país un règim de força. La reacció popular produïda per aquella sublevació ha estat d'una intensitat tal, que ha provocat una profunda transformació econòmico-social, els fonaments de la qual s'estan posant a Catalunya. L'acumulació de riqueses en les mans d'un grup de persones cada vegada menor, anava seguida de l'acumulació de misèria en la classe treballadora, i pel fet que aquell grup, per a salvar els seus privilegis, no ha dubtat a provocar una guerra cruenta, la victòria del poble equivaldrà a la mort del capitalisme.

Cal ara, doncs, organitzar la producció, orientant-la en el sentit que l'únic beneficiari ha d'ésser la col·lectivitat, el treballador, al qual correspondrà la funció directiva del nou ordre social. S'imposa la supressió del concepte de la renda que no procedeix del treball.

El principi de l'organització econòmico-social de la gran indústria ha d'ésser la producció col·lectivitzada.

La substitució de la propietat individual per la col·lectivitat la concep el Consell de la Generalitat, col·lectivant els béns de la gran empresa, és a dir, el capital, i deixant subsistir la propietat privada dels béns del consum i de la petita indústria.

L'esforç revolucionari de la classe treballadora aixecant-se amb les armes a la mà per a aixafar el feixisme, planteja aquest canvi en l'estructura econòmica i social que fins fa poc s'ha vingut mantenint. Un dels problemes fonamentals que aquest canvi de situació planteja és el de l'organització del treball que articuli les fonts de riquesa i ordeni la seva distribució en concordança amb les necessitats socials.

Ateses les consideracions precedents, i vist l'informe del Consell d'Economia, a proposta del Conseller d'Economia i d'acord amb el Consell,

DECRETO:

Art. 1.º D'acord amb les normes que s'establisson en el present Decret, les empreses industrials i comercials de Catalunya es classifiquen en:

a) *Empreses col·lectivitzades*, en les quals la responsabilitat de la direcció recau en els mateixos obrers que les integren, representats per un Consell d'Empresa, i

b) *Empreses privades*, en les quals la direcció és a càrrec del propietari o gerent, amb la col·laboració i fiscalització del Comitè Obrer de Control.

Art. 2.º Seran obligatòriament col·lectivitzades totes les empreses industrials i comercials que el dia 31 de juny del 1936 ocupaven més de cent assalariats i també aquelles que, tot i ocupar una xifra inferior d'obrers, els patrons hagin estat declarats facciosos o hagin abandonat l'empresa. No obstant, les empreses de menys de cent obrers podran ésser col·lectivitzades si es posen d'acord la majoria dels treballadors i el propietari o propietària. En les empreses de més de cinquanta obrers i menys de cent, es podrà fer també la col·lectivització sempre que ho acordin les tres quartes parts dels treballadors.

El Consell d'Economia podrà acordar, també, la col·lectivització d'aquelles altres indústries que per la seva importància dins de l'economia nacional o altres característiques convingui sostenir-les de l'acció de l'empresa privada.

Art. 3.º Als efectes de l'article precedent, la declaració d'element facciós només podran fer-la els Tribunals Populars.

Art. 4.º Es considerarà element obrer, als efectes integrants del nombre total de treballadors que formen l'empresa, tot individu que figuri en la nòmina, qualsevol que sigui el seu concepte, tant si realitza un treball intel·lectual com manual.

Art. 5.º Als efectes de la col·lectivització, les empreses constituïdes per organitzacions autònomes de producció i venda, i aquelles altres que poseïssin diversos establiments i fàbriques, hauran de continuar formant una organització totalitària, i només podran separar-se amb expressa autorització del Conseller d'Economia, previ informe del Consell d'Economia de Catalunya.

Art. 6.º Seran adaptats al servei de l'empresa col·lectivitzada els antics propietaris o gerents, els quals es destinaran al lloc on, per la seva aptitud de gestió o de tècnica, sigui més convenient fer col·laboració.

Art. 7.º La gestió directiva de les empreses col·lectivitzades anirà a càrrec d'un Consell d'Empresa nomenat pels treballadors en Assembla general d'ells mateixos. L'Assembla determinarà el nombre de treballadors que formaran el Consell d'Empresa, que no podrà ésser inferior de cinc, ni superior a quinze, i en la seva constitució caldrà que figurin als diversos serveis: Producció, Administració, Serveis Tècnics i Intercanvi Comercial. Sempre que hi hagi lloc, en el Consell d'Empresa estaran representades, proporcionalment, les diverses centrals sindicals a què pertanyin els treballadors.

La duració dels càrrecs serà de dos anys, i cada any en seran renovats la meitat. Els càrrecs del Consell d'Empresa són reelegibles.

Art. 8.º A totes les empreses col·lectivitzades hi haurà obligatòriament un Interventor de la Generalitat, que formarà part del Consell d'Empresa i serà nomenat pel Conseller d'Economia, d'acord amb els treballadors.

Art. 9.º En les indústries o comerços no col·lectivitzats serà obligatòria la creació del Comitè Obrer de Control, en el qual tindran representació tots els serveis — productors, tècnics i administratius — que formen l'empresa. El nombre d'elements per a la composició del Comitè serà decidit lliurement pels treballadors, i la representació de cada sindical haurà d'ésser proporcional al cens respectiu d'aquests, dins de l'empresa.

Barcelona, 24 d'octubre del 1936.

El Conseller d'Economia

Juan P. Fabregas

ORDRE

El Conseller d'Economia

Josep Tarradellas

Portald'Història

En general, i malgrat les dificultats (sobretot en relació als preus i als proveïments), **el nivell econòmic i de producció industrial assolit a Catalunya entre 1936 i 1938** fou prou bo considerant les circumstàncies...

La nova economia de guerra

Creació per part de la Generalitat de Catalunya de la **Comissió d'Indústries de Guerra** (CIG) i del **Consell d'Economia de Catalunya**, formada pel Govern i els principals partits i sindicats catalans.

REGULACIÓ SOCIAL DEL SISTEMA ECONÒMIC NACIONAL

Pretenia regular tota l'activitat econòmica del país i posar-la al servei de **l'objectiu de guanyar la guerra**.

La CIG volia organitzar la **producció dels sectors industrials** més necessaris per garantir el **subministrament de material de guerra**.

- ⇒ **Expropiació d'empreses i terres**
- ⇒ **Control sobre la banca**
- ⇒ **Intervenció del govern sobre el sistema financer**
- ⇒ **Regulació dels salaris i dels preus**
- ⇒ **Municipalització del sòl urbà**
- ⇒ **Control sobre els proveïments de productes bàsics ...**

La nova economia de guerra

Refugi de la **fàbrica Elizalde**, al Passeig de Sant Joan de Barcelona. Les indústries de guerra eren sovint objectiu dels atacs aeris franquistes.

La indústria catalana es va adaptar a les noves necessitats de la guerra.